

Silebo dolores corporis, angores mentis, errores stimulosque conscientiae & intestinos cruciatus: hæc, inquam, præteribo mala omnia: æterna solùm inferorum supplicia commemorabo.

Per Hypotyposin.

Enumera, si potes, partem malorum minimam, quæ parit peccatum: cerne ardentem bello regionem; vide exhaustas regiones incolis &c.

Descende cogitatione in tartarum, cerne ignes illos, rotas illas & verbera: cerne voragines præaltas & sine fundo fossas, mephitim exhalantes intolerabilem, sulphureamque flammam atro mixtam fumo evomenes. Aspice, ut lanientur isti! ut torreantur alii! ut discerpantur illi! ut omnes incredibiliter crucientur! peccatum tantis omnes pœnis addixit. *Ita ferè juuenc.*

CAPUT V.

DE

SYMBOLO, EMBLEMATE, ÆNIGMATE, LOGOGRYPHO.

HÆc ad metaphoram spectant, & ne penitus ignota sint oratori, paucis delibanda sunt.

ARTI

ARTICULUS I.

D E

SYMBOLO & LEMMATE.

Questio 1. Quid est Symbolum, ein Sinn-Bild?
 R. Est translatio rei non intelligentis ad personæ alicujus intelligentis mores vel actiones ob similitudinem significandas & exornandas.

Dicitur primo, rei non intelligentis; puta piscium, avium, brutorum, plantarum: item non viventium, uti lapidum, metallorum: demum artefactorum, insignium, & in fabulis adhibitorum, uti caducei Mercurii... Hinc inartificiose pingitur claudus in Symbolo Alberti II. Austriaci, *Et hic virum agit.* Pallas armis subjectis insidens: *requies hæc certalaborum*, Symb. Caroli Reg. Navarræ: verbo omnisgenius, Angelus, Dii, figura humana in Symbolo tolerari non possunt.

Secundo, rei unius. Nisi fors plura corpora eodem spectent, v. c. avis in arbore: Malleus & Incus. Grex cervorum. Hinc Symbol. Lud. X. gladius incumbens dorso testudinis, *domi forisque*, ad ostentandam securitatem suam: & Henrici II. semiluna triplice implicata sub corona: *Donec totum impleat orbem*: manca & vitiosa sunt.

Tertio, Res sit aut naturalis aut arte facta: Nam si neutra sit, monstrum erit nec dignum Symbolo. V. c. tol pictus in apice obelisci, *sine fine*, ad significandam

candam constantiam. Gladius & claves decussatim in columna medio mari innixa. *In fide & iustitia* Symbol. Nicol. III. Marchion. Estensis, inepta sunt.

Quæ autem *in fabula*, uti alatus equus, sylvæ salientes, Cerberus, signa cœlestia; quæ *in signis gentilitiis*, uti biceps aquila, Leo volans, bruta exoticis coloribus, figuris aut parergis; apta sunt Symbolis corpora, & inter litteratos probata. V. c. Tribus liliis Gallicis aureis, in campo cæruleo, subscripsit quidam, *non nent.* quibus indicabat, feminas Regni Gallici incapaces. Sol orbem nostrum & planetas illuminans: *nec pluribus impar.* Symbolum Philippi II. quo significabat, se pluribus Imperiis parem.

4to, *Ad mores vel actiones illustrandas.* Hinc similitudo petenda est à rebus optimis & clarissimis: adeoque vesperilio, bubo, & humilia arte facta non adhibentur inter imagines Symbolicas, quia sordida & inconcinna.

5to, *Nec res sit nimium ignota*, uti plantæ aut animalia Africana vel Americana: Sed è medio sumatur: v. c. Leo ille Samsonis, in cuius ore examen refedit, *de forti dulcedo*, Christi benignitatem in cibum animæ sese offerentis significabit. Tela acupicta, *ex vulnere pulchrior*, Christum patientem ambiliorem hominum generi: concha è cœlesti rore gemmam pariens, *superiùs labor est*; Mariam, de Spiritu S., Christo feceram. Candela ardens *serviundo alius, consumor*, virum publicæ utilitati studentem significant.

Questio 2. Quid est Lemma vel inscriptio addi solita Symbolo? &c. Pauca voces, quibus imaginis cum re significata convenientia indicatur. Hæc.

Primò, Nil dicat, quod imago ipsa indicat. Hinc quercui ventis agitatae male adscribis: *non moveor ventis*: quia *ventis* redundat, & ex pictura sat intelligitur.

2do, Conveniat Lemma simul figuræ & significato: Hinc si alterutri tantum: v. c. *non sic timeo*: lepori; vel hoc: *Domine probasti me*, auro igne liquato; vel hoc: *Dominus mihi adjutor* subscriptum lauris Philippi Burgundi clypeo circuminsertis; vitiosa Lemmata sunt, quia soli rei significatae quadrant, & moralia sunt duntaxat.

3tio, Hæ particulae: *sic, ita, hic, in hoc*, absint; adeo enim accommodata sit metaphora necesse est, ut à litterato facilè divinari possit.

4to, Gratius autem & felicius Lemma est: *Primò* antithesi, v. c. *cominus & eminus*. Apro; regem domi forisque tremendum denotanti: *nec cesso nec erro*, soli, Carolum VI. ubique & semper victorem representanti subscripta fuere. *2do*, Si Lemma sit Hemistichium, aut ex authore celebri desumptus versus: uti stella Veneris Aenæ navi prælucens; hoc Lemmate: *matre Deâ monstrante viam*.

Quo Symbolo Annæ Austriacæ Galliarum pro filio regentis cura explicabatur. *3tio*, Denum soli & uni huic conveniat figuræ, aut figuræ ita, ut & figurato. V. c. Luna crescens, cum Lemmate: *Donec totum impleat orbem*, denotat ambitionem Turci

Turci Cæsaris, cuius & insigne est, orbem sibi
subdicere sitientis.

Columnæ Lemma quidem adiecit, fulcit & ornat;
quo Symbolo & nomen, & signum gentilitium
Ducis Columnæ, & ejusdem præclara decora
unicè & solùm continebantur.

Explicatio tum Symboli tum Lemmatis subje-
cto carmine fieri solet. Id felicissimum foret, si
& breve, & ità accommodatum, ut æquè Symbolo
ac rei significatæ conveniret. V. c. 3) Parelius
soli oppositus cum Lemmate *igne satius*. Quo Ig-
natiū continuū actum amoris divini, explico, &
ejusdem nominis Anagramma.

*Ne mirere sacros, queis vultus hic astuat, ignes?
Nam sum syderis numinis igne satius.*

Quæ omnia tam Soli & Parelio, quàm Ignatio
& amoris divino aptè attribuuntur.

Quod si longiori paraphrasi explicare lubet, se-
catur ea in protasin & Apodosin, & alterâ parte
figuram, alterâ convenientiam cum actione & mo-
ribus personæ laudandæ exponet; v. c. rhombo
chartaceo, ventis pulso & retento, *adversis extol-
litur*, describas ex adversa sorte profectam vitam
justi.

Adversâ Rhombus puerilis tollitur aurâ.

Idem, si fuerit blandior aurâ, cadit.

Sapè benigna piis sortis nocet aurâ secunda.

Tutus adversis itur ad astra notis.

ARTICULUS II.

D E

EMBLEMA TE, Sittenbild.

Quid est Emblemata?

Est imago rei intelligentis ad quascun- que dotes, aut vitia indolentique rerum etiam in- animatarum, fortunam, occasionem, tempora, etates, politias, status explicanda, translata: ut Virgo libro & lampade instructa, astante grue vel Gallo gallinaceo, Emblemata est *Vigilantia*. Juve- nis capite floribus, herbis redimito & signum ge- minorum manu præferens significat *Majus*. Se- necio cum alis, falce & clepsydra *Tempus*. Vir se- dens, barbatus, capite juncis cincto & turrato, ur- naque inversâ, aquâ defluente, denotat *Rhenum*. &c.

Emblematis Lemma rariùs adjici solet: in Nummis antiquis, Imp. statuis, obeliscis, porta- rum antibus & Templorum frontibus ingeniosis- sima & plurima exstant v. c. Virgo alterâ corol- las alterâ premons devictum hostem, aut scutum gerens, additâ voce, *Victoria*.

Differt Emblemata à Symbolo; Primò materiâ, quia illud admittit figuras humanas: Symbolum nullas, ne Deorum quidem, 2dò, illud ex diver- sis corporibus, modò ea apta sint ad idem significan- dum: V. g. Religio pingitur sedens vultu velato, hâc crucem & librum & calicem, illâ thus aut flammam ferens, comitata Elephante; quæ singula inter se diversissima. 3dò, sine, quia Emblemata generatim docet vel dedocet; explicat: monet:

Syria:

Symbolum hujus illiusve certas actiones aut mores, repræsentat. 4to, Inscriptionis modo: nam Emblematis integri sensus aut sententiæ adduntur, aut contrà vox unica, uti: *Fortuna. Labor omnia vincit improbus*: secus fieri solet in Symbolis.

ARTICULUS III.

DE

LOGOGRYPHO & ÆNIGMATE.

Quid est Logogryphus? R. Quævis obscura ac remota similitudo inter vocem & vocis syllabas & rem quampiam. V. c. Hæc vox muscatum, sic proponetur divinanda:

Sume caput, curret: (mus) ventrem conjunge, (musca) volabit.

Adde pedes, comedes; (muscatum) Et sine ventre bibes. (mustum.)

Vides primam syllabam vocari *caput*, mediam *ventrem*, tertiam *pedes*.

Questio 2. Quid est Ænigma? R. Prout hodie dum in usu est; nullâ lege aut ordine proponitur: conglobantur de re, quæ divinanda proponitur, ejusque partibus omnes remotissimæ metaphoræ, sine ullo ordine, aut distinctione, quibus si demum Oedipus aliquis subjunctum significatum repererit, exiguum fructum improbi laboris feret: Addo ex Scaligero unum:

CAMPANA.

Excubat os nitidum patulo mihi semper hiatus,

Sacra ministerio ferrea lingua Dei est.

Nunquam sponte loquar, nunquam nisi jussa tacebo,

Excitare at vocem verbera sola solent.